

רש"י מסכת בכורות דף מט עמוד ב

מנה של צורי - היוצא במדינת צורי דהסלע ד' זוזים והזוז במשקל זהב של משקל שני פשיטין ומחצה למשקל הברזל.

רש"י מסכת עבודה זרה דף יא עמוד א

שבעים מנה צורי - משמע הכסף שרף צורי משקל של צור והוא כ"ה סלעים והסלע ד' דינרים והדינר הוא משקל זהב קושטנטיני"ה.

רש"י מסכת בבא קמא דף לו עמוד ב

כסף צורי - הסלע ד' דינר והדינר משקלו זהב וכן קורין בקושטנטיני"א לזהב דינר והוא שנים ומחצה למשקל הברזל.

רש"י שמות פרק כא פסוק לב

(לב) שלשים שקלים יתן - גזירת הכתוב הוא, בין שהוא שוה אלף זוז, בין שאינו שוה אלא דינר. והשקל משקלו ארבע זהובים שהם חצי אונקיא למשקל הישר של קולוני"א:

רי"ף מסכת קידושין דף ו עמוד א

תניא שש מעה כסף דינר מעה ב' פונדיונין פונדיון שני איסרין איסר שני מסמסין מסמס שני קונטריקין קונטרק שתי פרוטות נמצאת פרוטה אחת משמונה באיסר האיטלקי ושיעורה חד ממאה ותשעין ותריין בזוזא דשטרנג והוא דינר זהב של ערביים

רמב"ן שמות פרק ל פסוק יג

(יג) ... וכתב רש"י (לעיל כא לב) שהשקל משקלו ארבעה זהובים, שהוא חצי אוקיא למשקל הישר של קלוניא. מצא הרב מפורש בגמרא (ב"מ לד ב) שהסלע ארבעה דינרין, וקבל במשקל הדינרין שהוא כמשקל הזהובים. וכן כתב בפירוש בגמרא בבבא קמא (לו: ד"ה כסף צורי) הדינר משקלו זהוב, וכן קורין בקושטנטינה הזהוב דינר. וכן זה אמת הוא, אבל שיער הרב בזהובים הנמצאים בדורו וגם בדורנו, והם כמשקל חצי האוקיא שהזכיר, ואינו כן, כי מלכי הגוים פחתו הזהובים, וכבר מצינו בדברי בעל הלכות גדולות (הל' בכורות והל' קדושין) והגאונים הראשונים כי הדינר הנזכר בכל מקום בתלמוד הוא דינר ששדנג, וכן כתוב במסכת קדושין בהלכות רבינו (הרי"ף, פרק א), ואמר שהוא דינר זהב של ערביים. ולפי השיעורין הנמצאים בדבריהם הדינרין שבתלמוד גדולים מן הזהובים הנמצאים היוצאים בזמננו קרוב לשליש השקל, והשקל שלשה רביעי אוקיא למשקל של הארץ הזאת, והוא האוקיא שהזכירה הרב ז"ל: ודע כי שקלי התורה הם הסלעים האלו שכל סלע מהן ארבעה דינרין, אבל שקל המוזכר בדברי חכמים, כגון ששנינו (שבועות מג א) שקל הלוייתי עליו וסלע היה שוה, סלע הלוייתך עליו ושקל היה שוה, הוא ב' דינרין, חצי הסלע. וטעם זה, מפני שהעם קורין שקלים לחצי הסלעים שהיו שוקלים בכל שנה, וכן הונהג בלשון חכמים במשנה, ועל כן אומר אדם לחברו שקל הלוייתי, כלומר המשקל שישראל שוקלים. ויתכן שעשו בזמן בית שני מטבע של כסף של ב' דינרים כדי שיהא מצוי לתת לגזבר ההקדש ולא יצטרכו לקלבו, וקראו לזה המטבע שקל, והיו קורין לשקל של משה שהוא שקל של תורה סלע כתרוממו. ויש אומרים כי הטעם ממה שאמרו (בכורות ה א) מנה של קדש כפול היה, וכן כל המטבעות. ואינו נכון, כי שקלי עבד ואונס ומפתה אינם של קדש:

רמב"ן הערה בענין השקל

ברכני השם עד כה שזכיתי ובאתי לעכה ומצאתי שם ביד זקני הארץ מטבע כסף מפותח פתוחי חותם, מצדו האחד כעין מקל שקד ומצדו השני כעין צלוחית, ובשני הצדדים סביב כתב מפותח באר היטב. והראו הכתב לכותיים וקראוהו מיד, כי הוא כתב עברי אשר נשאר לכותיים כמו שמוזכר בסנהדרין, וקראו מן הצד האחד שקל השקלים, ומן הצד השני ירושלים הקדושה. ואומרים כי הצורות מקלו של אהרן שקדיה ופרחיה, והצורה השני צנצנת המן. ושקלנו אותה בשלחנות ומשקלה עשרה כסף אסטריניש, והם חצי האוקיא שהזכירה רבינו שלמה. וכן ראיתי מן המטבע ההוא בצורות ההן ובכתיבה ההיא חצי משקלה, והוא חצי השקל שהיו שוקלים לקרבנות. והנה נסתייעו דברי רבינו שלמה סיוע גדול, כי כפי דברי רבינו הגדול והגאונים הפרוטה חצי חכ"ה והדינר חכ"ה, והם אמרו שהם צ"ו שעורות, והרי הוא הדינר שקורין בעכו ביזאנד שארדינט שכך הוא שיעורו בכיוון, והוא הוא הששדינג שהזכירו הגאונים שהלעוזות בלעגי שפתם אומרים כן, וכך קורין לבזאנד דינר צורי, וכך כותבין בכתובות שלהן דינרי צורי, כי בצור הקרובה לעכו היו מטביעין אותן. ומשקל הדינר הזה שלושה איסטטליניש, נמצא הסלע י"ב איסטטליניש לפי דבריהם, ואינן אלא עשרה כדברי רש"י. ולמדנו שהגוים הללו הוסיפו עליהן שתות, אולי החתיכות הקטנות הנשקלות בבזאנד הם תוספת, וגופו בעצמו עשרים גרעיני חרוב, תושלב"ע.